

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKAB, MUSEET

rapport

ARKEOLOGISK SERIE 1974:8

Helleristningsundersøkelser 1974
i Beitstad, Steinkjer, Nord-Trøndelag
ved Egil Bakka og Fredrik Gaustad

Universitetet i Trondheim

"Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet. Rapport. Arkeologisk serie" skal bringe stoff fra det faglige og geografiske ansvarsområde som Antikvarisk avdeling, DKNVS, Museet representerer.

I serien publiseres materiale som en av ulike hensyn finner ønskelig å gjøre kjent. Oftest vil det dreie seg om foreløpige rapporter, og materialet kan senere bli bearbeidet for videre publisering. Oppdragsrapporter vil utgjøre en stor del av serien.

Rapport-serien er ikke periodisk, og antall nummer pr. år vil variere. Serien startet i 1973. Det fins parallelt en "Botanisk serie" og en "Zoologisk serie".

"Arkeologisk serie" trykkes i A4-format i offset. Minimum opplag er 50.

Som regel blir norsk språk brukt, også i referat og sammendrag. Medarbeidere fra andre land kan bruke sitt morsmål, om nødvendig med norsk referat.

For manuskriptet, illustrasjoner, referanser o.l. følges vanlige retningslinjer. (Jfr. retningslinjer for K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Miscellanea). Innholdet sammenfattes vanligvis i et innledende abstract eller et fylligere avsluttende sammendrag.

Utgiver:

Universitetet i Trondheim
Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet,
Antikvarisk avdeling.
N-7000 Trondheim.

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKAB, MUSEET.
RAPPORT ARKEOLOGISK SERIE : 1974 : 8.

EGIL BAKKA OG FREDRIK GAUSTAD:

HELLERISTNINGSUNDERSØKELSER 1974 I BEITSTAD,
STEINKJER, NORD-TRØNDELAG.

K.Norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. A 1974 - 8.

Bakka, E. og Gaustad, F.: Beitstad - Steinkjer.

N - 7000 Trondheim juni 1975. 500 ekspl. ISBN 82-7126-068-5

I N N H A L D

1.	ABSTRACT.	
2.	GRANSKING AV HELLERISTNINGAR 1974 PÅ HAMMER. VED EGIL BAKKA.	s. 4
	<u>LOKALITET HAMMER VI - VII.</u>	s. 4
	FØREBELS KONKLUSJON	s. 4
	LENDE OG LÆGJE	s. 5
	GRANSKINGA 1974	s. 6
	<u>Geologiske tilhøve</u>	s. 6
	<u>Tolking av geologiske tilhøve</u>	s. 10
	<u>Ristningsfigurane</u>	s. 13
	<u>Dei einskilde figurane:</u>	s. 14
	Hammer VI	s. 14
	Hammer VII.	s. 18
	<u>LOKALITET HAMMER VIII.</u>	s. 22
3.	UNDERSØKELSE OG KALKERING 1974 AV NYFUNNET VEIDERISTNING I BUAVIKA. VED FREDRIK GAUSTAD.	s. 23
4.	LITTERATURLISTE.	s. 27
5.	ILLUSTRASJONSMATERIALE	

A B S T R A C T

Egil Bakka and Fredrik Gaustad: Rock carving examinations 1974 in Beitstad, Steinkjer, Nord-Trøndelag. *K.Norske Vidensk.Selsk. Mus.Rapp. A* 1974-8.

Recently discovered Arctic rock carvings at Hammer and Buavika of Skjevik (about 1 km apart) were examined 1974 by Egil Bakka and Fredrik Gaustad. Examinations of other Arctic rock carving localities at Hammer are not yet finished. In the present report are described the localities Hammer VI, VII and VIII, and the locality at Buavika. They were all partly covered by marine beach sediments, still undisturbed at Hammer VI and VII, and a geological dating within the Stone Age of the contemporary sea level, 35-40 m above the present sea level, will be possible by further research. The carvings have naturalistic figures of bird, whales, boats, an animal and abstract figures at the three Hammer localities, whales at Buavika.

A preliminary report and discussion in English of Hammer VI and VII is being published by Egil Bakka: Geologically dated Arctic rock carvings at Hammer near Steinkjer in Nord-Trøndelag. (*Arkeologiske Skrifter*, Historisk museum, Universitetet i Bergen, vol.2, in preparation).

Egil Bakka, University of Bergen, Historical Museum, N-5014 Bergen.

Fredrik Gaustad, University of Trondheim, DKNVS Museum, Archaeological Department, N-7000 Trondheim.

GRANSKING AV HELLERISTNINGAR 1974, LOKALITETAR VI-VII.
HAMMER, GNR. 458, BNR.1, BEITSTAD S. OG P., STEINKJER K.,
NORD-TRØNDELAG. Ved Egil Bakka.

LOKALITET HAMMER VI - VII.

INNLEIING.

Lokaliteten Hammer VI vart oppdaga av eigaren, Ole Folden, då han grov ei lita grøft til å leida bort vatn i skogbotnen. Eit par stader kom han ned på berg, som før var så godt som heilt tildekt med jord, og oppdaga ristningar på berget. Eit lite stykke ifrå oppdaga han deler av figurar på eit svaberg, der det gjekk ned i jorda, lokalitet Hammer VII. I 1972 vart stadene førebels granska av Harry Ellingsen. Han utvida gravinga på Hammer VI så mykje at ein av figurane, ein kval (Hammer VI nr.7), vart heilt frilagd. Han kalkerte og fotograferte denne og ein fugl (nr.21), som også Ole Folden hadde funne på same berget. I meldinga nemner Ellingsen at figurane var dekte med jord, men seier ikkje noko nærare om kva slag jordmasser det var. På same måte granska han det som var synleg på Hammer VII. (Ellingsen 1972)

Ved vitjing på seinsommaren 1972 saman med Fredrik Gaustad vart vi merksame på at lausmassane som dekte berget med ristningane på Hammer VI var grov grus og singel, som mest av alt likna strandmassar. Lendet ovanfor var slik at ein heldt det for lite truleg at dei skulle vera nedrasa eller nedskylde ovanfrå i den tida her vart turt land. Det var meir truleg at dei kunne vera oppskylde av sjøen, kanskje i ein transgresjon. I så fall ville ein her ha eit særleg viktig haldepunkt for å tidfesta ei veideristning geologisk. Eg har nemnt tilhøvet i ein artikkel. (Bakka 1973, s.155 og 182.)

FØREBELS KONKLUSJON.

Etter granskingar på staden i juli -august 1974 kan eg gje ein førebels konklusjon, som er nærare underbygd elles i denne meldinga: Helleristningane på lokaliteten Hammer VI-VII er laga på ei bergflate som var glattsliten av bylgjeslag, bergflata stod då stutt over øvre flomål, så at bylgjeslaget

til vanleg ikkje nådde ristningane. Det var likevel ikkje høgare enn at ristningane i ei stormflod har vorte overskyldde og dekte av eit inntil 30 cm tjukt lag av strandgrus og singel, oppskylt av bylgjeslaget. Ristningane er difor samtidige med eit heilt bestemt havnivå på staden. Høgda over havet er enno ikkje nivellert, men ligg etter alt å døma mellom 35 og 40 m. Det er lågare enn tapesnivået, som etter Isak Undås (Undås 1955 s.170,fig.1) er ca. 52 m o.h., og difor også yngre enn tida for tapesmaksimum, som heller ikkje er sikkert fastlagd for Inntrøndelag, men etter tilhøva andre stader skulle tida rundt 5000 f.Kr. vera sannsynleg. Havnivået for Hammer VI-VII er også monaleg høgare enn eldre bronsealders nivå, som på Todnes i Sparbu, på andre sida av fjorden, var lågare enn 19,35 m.o.h. i 2.periode, ca. 1300-1100 f.Kr. Ristningane på Hammer VI-VII må då vera monaleg eldre enn dette. Etter grovt skjønn vil ein kunne gissa på tida rundt 4000-3000 f.Kr., men dette kan best verta nærare fastlagt ved vidare geologisk gransking.

LENDE OG LÆGJE.

Veideristningane på lokalitetane Hammer IV, V, VI og VII (jfr. Ellingsen 1972) ligg rimeleg nær saman, eit par hundre meter vest for tunet på garden, nordvest for hovudvegen. Dei ligg på låge, slakt skrånande og flate svaberg ved kanten av det som no er dyrka mark, og som ein gong var ei langgrunn fjøre, med slakt stigande, meir bergfullt og uroleg lende bak, der det no er skogkledd. Den gongen sjøen stod opp til berga, var her ei open bukt mot søraust, med eit 150 til 200 m breitt, grunt og nokså ope sund ut til ein låg holme eller eit stort flatt skjer i sør.

I nordaustre del av denne bukta, der ein bekk kjem ned, ligg lokaliteten Hammer IV med ein figur, ein fugl. Ca. 80 m lenger vest ligg Hammer V med ei stor samling ristningar (mellom 75 og 100 figurar og restar av figurar)på eit lågt, runda svaberg som skyt litt fram i jordet, og som ein gong var eit lågt berg i fjøra, med lausmassar rundt på alle sider, rundt 15 m i tverrmål. Hammer VI og VII ligg inne i skogkanten

15 - 20 m nord og nordvest for ristningane på Hammer V, ca. 12 m frå kvarandre, etter alt å døme på same skrånande bergflate, nett der lendet tek til å stiga vidare oppover mot nordvest. Øvre kanten av fjøra har lege opp til og opp over foten av dette berget. Ole Folden, som sjølv har dyrka og arbeidd jorda her, fortel at nærast skogkanten er jorda svært steinfull og for største delen berre av grus og singel, medan massane lenger ute i jordet inneheld meir finmasser, leirmo og sand. Det svara heilt til det ein i dag kan sjå i langgrunne fjører i nabolaget, med grovare massar opp mot øvre flomål.

GRANSKINGA 1974.

Geologiske tilhøve.

Noko meir av berget vart frilaggt på Hammer VI og VII, og det kom fram ein del nye ristningsfigurar, som vart kalkerte, fotograferte og beskrivne. Bergflata held fram til venstre og høgre begge stader, og det er grunn til å tru at der framleis er mange tildekte figurar. Å døma etter det ein ser oppå bakken og etter at Ole Folden grov eit prøvehol om lag midt mellom dei to stadene og støytt på glatt berg under grus og singel, 40 cm djupt, vil ein tru at Hammer VI og VII er deler av ei og same bergflate.

På Hammer VI vart det frilaggt ei rute om lag 2,15-2,30 m brei NA-SV og knapt 3 m lang NV-SA, inntil ca. 50 cm djupt. På Hammer VII vart grave noko mindre, omlag 2,2 m langs foten av berget, 60-75 cm breitt og 40 cm djupt, og dertil ei lita grøft til å leida bort vatn. Dei geologiske tilhøva er dei same begge stader. Mykje av det som vert sagt om Hammer VI, må også gjelda for Hammer VII, og det var ingen ting ved Hammer VII som kunne gje grunnlag for å oppfatta tilhøva annleis enn ved Hammer VI.

Lausmassane over berget hadde ei enkel og ukomplisert lagfylgje. Eit par stader låg det øvst massar som var oppgravne i ny tid. Under dei og alle stader ellers ligg nytids vegetasjonssone over eit tynnt matjordlag, derunder grov fjøresingel, blanda med grus og småstein, som kvilde på berget.

Eg gjorde notatar om lagfylgje over ristningsfigurar (nr. 13 og 2) i begge sidene av ruta, og teikna snittet i sørvestre sida. Det vart ikkje teke prøver av massane og heller ikkje lagt mykje arbeid i å beskriva samansetninga og eventuelle skilnader nedigjennom laget av grus og singel, med di dette best kan gjerast av ein geolog.

I nordaustre kant, ved fuglen nr.13, har eg notert:

1. 0-8 cm under overflata. Singel, grus, jord: oppgravne massar frå Ellingsens gransking 1972.
2. 8-11 cm. Brunt lag med godt kjennelege planterestar: vegetasjonssona frå 1972.
3. 11-18 cm. Lys grå jord utan nemnande grus- eller sandpartiklar, men med ein og anna stein i storleik opp til 5-6 cm. Andre stader i dette laget var steinar opp til ca. 25 cm i tverrmål.
4. 18-33 ca. Gråbrun singel og grov grus med mykje småstein. Svært lite eller så godt som ikkje humus eller finmassar av fraksjonane leirmo eller leir. Steinane er for det meste rundslitne, ein del stein er sprengd eller kløyvd og syner brotflater, men alt samanlagt ikkje annleis enn det ein kan sjå i fjøra i dag.
5. 35 cm under overflata. Fast fjell med helleristning.

Profilen i sørvestre kant av ruta vart teikna i målestokk 1:10. Fig.2. Kommentar: Til venstre i profilen er kanten av grøfta som vart graven av Ole Folden i 1963. Frå den og ca. 1 m mot høgre ligg øvst (lag 1) oppgravne massar av grus og singel frå grøfta. Derunder ligg (lag 2) vegetasjonssona frå 1963, som held fram mot høgre i notids vegetasjonssone utanfor grusdungen. Så fylgjer eit grått matjordlag (lag 3). Det er gjennomgåande 6-8 cm tjukt, og skil seg klårt frå laget under. Det kviler på berget i øvre, høgre del av profilen. Det neste (lag 4) er singel og grus. Det er ca. 45 cm djupt ved kanten av grøfta. Ved den nedste ristningsfiguren, elgen nr.2, er det 23 cm tjukt. Det tynnast ut oppover mot høgre og går ut ca. 2 m frå grøftekanten, 1,40 m ovanfor nedre kant på elgen nr.2. Skråninga på toppen av laget vekslar mellom 1:9 og 1:6, skråninga på berget under vekslar mellom 1:2 og 1:4, over 2 m er heile stigninga på berget 73 cm eller 1:2,75.

Frå nedre kant på nedste ristningsfigur til øvste kant på lag 4 lengst til høgre er ein høgdeskilnad på 43 cm. Det er ingen markerte skilje eller brå overgangar i samansetninga av lag 4, endå om den djupare og den høgre delen av det må ha ulik alder. Over ristningsfiguren nr.2 var dei djupaste 10-12 cm kanskje litt sterkare grusblanda enn høgare, men inneheldt også ein del stein, opp til 15 cm største mål. Djupaste delen av laget, ved botnen av grøfta og litt mot høgre, var meir kompakt og tyngre å grava, og i dei siste få cm over berget var massane her blanda med leir eller leirmo, som også skilde seg ut med litt lysere, grå farge. Noko skarpt skilje var eg ikkje i stand til å registrere, men hadde meir inntrykk av at det hadde vore gradvise, lite merkande overgangar til meir kompakte massar og til leirinnblanding djupast nede. Dei djupare delene av lag 4 kviler på berg med tett av skuringsstriper, og har vel då lege i ro eller berre vore umerkande flytte sidan slutten av istida.

Berget er skifer med lagdelinga i vinkel til overflata. Laga står skrått opp-venstre og ned-høgre eller i hovudretninga aust-vest. Der er nokre sprekkar, renner og avrunda rygger langs lagdelinga, dessutan nokre sprekkar horisontalt eller i retning nordaust til sørvest. Bergflata er elles lett kvelvd, det meste med skråning ned mot søraust, men den nørdeste delen, der fuglen nr. 21 står, skråar slakt ned den andre vegen, mot NNV.

Overflata på berget skifter karakter frå øvre til nedre del, og kan etter det delast i tre soner: 1) berg med vitra overflate, 2) med glattsliten overflate og 3) med tett av små skuringsstriper.

Sone 1, med vitra overflate, er den delen av berget som har lege fritt i dagen eller berre vore tilvaksen med mose eller tynn torv. Bergflata er her ujamn, full av små sprekkar og søkk etter bortvitra berg. Der ein enno kan sjå ristningsfigurar, er hoggmerke i regelen bortvitra, kantane på linene uskarpe, stykke av linene heilt borte, og det som er att kan vera vanskeleg å sjå anna enn i kunstig lys. Øvre delen av ristningsflata på Hammer VII stod fritt i dagen, berre dekt med litt lav og mose. Overgangen til sone 2 er her merkt med ei stipla line på kalkeringa. Ristningar i sone 1 var her

vanskelege å sjå, såleis deler av fuglen nr.5 og kvalen nr.6, medan kvalen nr.9, som ligg heilt i sone 1, fyrst vart oppdaga i kunstig lys. I denne figuren ser ein likevel framleis hoggemerke i sveiven og deler av buklina. På Hammer VI står fuglen nr. 21 i sone 1, og det er verdt å merka seg at han er hoggen i serleg grov og kraftig teknikk. Figurar i lettare teknikk, som dei fleste figurane i sone 2, ville truleg vera fullstendig utviska i sone 1. Overgangen mellom sone 1 og 2 på Hammer VI går gjennom det abstrakte mønstret nr.25. Den venstre og lågare delen av det er langt betre bevart enn den høgare og øvre delen, som no er ufullstendig og tildels berre kan påvisast som ristning ved det at linestumpane står i regelmessig ordning. Til venstre og i nedre kant ser ein derimot hoggemerke alle stader, og linene har sikre avslutningar.

Sone 2 har glatt overflate, visseleg etter bylgjeslit. Dei aller fleste ristningsfigurane står i denne sona, klåre og tydelege, med kvart hoggemerke synleg som då ristningane var nye. Hoggeteknikken og all variasjonen i han kan her granskast så inngåande som ein måtte ynskja. Alt er utført med prikkhogging, som har sett tett av små, vanlegvis runde søkk, visseleg laga med eit spisst hjørna på ein kløyvd stein. Der er stor variasjon i teknikken, frå grove og kraftige til fine og lette slag, djupe, grunne og ikkje fordjupa liner, klåre, distinkte kantar på linene og diffuse kantar, der ein del "bomhogg" har falle utanfor den eigentlege lina. Det er viktig å merka seg at ingen ristningsfigur i sone 2 på Hammer VI og VII syner påviselege slitemerke etter bylgjeslag. Inne i fuglen Hammer VI nr.13 er bergflata ujamn etter ei avskalling, dei ujamne kantane i den er litt avjamna, truleg av bylgjeslag, men tverrlinene i kroppen på fuglen, som er hogne i denne ujamne flata, syner ingen sikre slitemerke på same måte. På Hammer VI syner bergflata i sone 2 nokre avskallingar, det meste i høgd med dei øvre figurane, så at nokre av dei også har vorte skadde ved det: nr. 15,16, 18,1,22, og 23. Det er truleg resultat av frostsprengning, med di eit tunnt ytterskikt av berget har drege vatn. Når det har utvida seg i frosten, og djupare, turrt berg heller har drege seg saman, har spaninga fått ytterskiktet til å skala av

i slike flak. Den horisontale sona der denne frostavskallinga har vore mest aktiv, er kanskje i eit nivå der dei dekkjande massane vart tettare samepakka enn høgare oppe, så at veta lettare vart ståande, men andre forklåringar er vel også moglege.

Sone 3 ligg nedanfor sone 2, og det som karakteriserer sone 3 er isskuringstriper, dei fleste små, stutte og smale, men skarpe og tydelege og tett saman alle stader. Sone 3 byrjar eit lite stykke nedanfor dei lågaste figurane på Hammer VI. I profilen av sørvestkanten ligg overgangen omlag 25 cm nedanfor den vesle elgen, nr.2.

Tolking av geologiske tilhøve.

Dei tre sonene skal visseleg forklårast som vitnemål om ulike steg i ei rekkje påverknader: 1) isskuring, 2) bylgjeslit, 3) kjemisk vitring. I istida vart visseleg all den bergflate det her gjeld arbeidd av is og morenemateriale, og fekk derved overflate som sone 3. Ved landstigning i postglacial tid vart all bergflate som var utsett for bylgjeslag, sliten, glattpolert, så at alle små skuringsstriper vart utviska og dei større og djupare skuringsstripene avjamna og avrunda i kantane, og berget fekk karakter som sone 2. Der ein då framleis har dei små skuringsstripene, det som no er sone 3, må ein rekna med at bylgjeslaget ikkje har kunna arbeida, fordi berget var dekt med morenemassar eller fjøremassar som ikkje hart vorte nemnande flytte. Ein må difor rekna med at fjøra gjekk opp på berget så langt ein har små skuringsstriper og endå nokre centimeter til, då ristningane var laga. Dei lågaste ristningsfigurane har då kome nokså nær ned mot fjøresingelen.

Sidan ristningane ikkje syner påviselege slitmerke etter bylgjeslaget, må ristningane ha vorte laga i ei tid då bylgjene til vanleg ikkje nådde så høgt ved vanleg flo sjø. (Somme stader på Hammer V er spørsmålet om bylgjeslit på ristningane meir aktuelt. Dette berget har også vore meir utsett (eksponert) enn Hammer VI og VII. Bylgjeslit er elles å rekna med for ristningar på Strand i Osen og Buavika av Skjevik). Ristningane på Hammer VI og VII kan ikkje ha vore

laga nemnande over springflogrensa, sidan dei har vorte dekte av marine massar, strandgrus og singel som må vera oppskyld av sjøen. Eg held det for mest truleg at det har skjedd i ei stormflod. I artikkelen i Viking 1973 (Bakka 1973) har eg nemnt ein transgresjon som ei mogleg forklåring. Dette alternativet, som inneber ei generell stigning i havnivået, meiner eg er mindre truleg, når ristningane ikkje syner spor av bylgjeslit. Tolkinga stormflod valdar ingen som helst vanskar. Når ein som her har opne fjorden utanfor, 20 km mot SV, og ei lang og relativt grunn fjøre framfor og til sida, ville det ikkje vera noko under å få sjø som grov nok til å skylja opp 30 cm singel og grus i ei strand som dette. Eg har sjølv kunna sjå korleis stormflod har kunna flytta lausmassar i fjøra og dekkja gras og rekvedstokkar med meir enn 20 cm grus i ei einaste flod, der stranda var stuttare og smalare og det ikkje var meir utsett for veret enn på Hammer.

Sone 3 har vitra og fått sin karakter i den tid det var turrt land, og der berget ikkje var tildekt.

Etter dette skulle ein ha nokså sikkert grunnlag for å datere ristningane på Hammer VI og VII rett nøye i høve til havnivåendringane i postglasial tid: Ristningane var laga på den tid berget låg i overgangen mellom litoralsona og supralitoralsona.

Høgda over havet er enno ikkje nivellert. Etter det nye kartet til NGO, enno ikkje ferdig og publisert, målestokk 1:50 000, kotehøgde 20 m, ligg 40-meterkota svært nær ristningane. Det er truleg at ristningane ligg litt lågare enn 40-meterkota, fordi ei låg, vid høgde ca. 300 m sør for ristningane ikkje når opp i 40 m på kartet, og toppen på høgda når opp i horisonten når ein ser henne frå ristningane. Andre detaljar på kartet syner at ristninga berre kan liggja lite lågare enn 40 m o.h., og det skulle vera grunn til å meina at høgda må liggja mellom 35 og 40 m o.h. Å tidfesta havstanden i dette nivået nøye har eg ikkje føresetnader for, men litt grov interpolasjon vil kunne gje ein tanke om kva retning det går. Tapesnivået er høgare, anten ein reknar med Øyens tapesishøgde på ca. 70 meter eller ein heller vil bruka kart over tapesisobasar som er utarbeidd

av Isak Undås (Undås 1955) og gjev ei høgd på ca. 52 m. Ristningane må i alle fall vera yngre enn tida for tapesmaksimum. Alderen på tapesmaksimum er også uviss. I 1920- og 1930-åra og ei tid seinare meinte mange at tapesmaksimum representerte den yngre tapestransgresjonen, i subboreal tid, eventuelt slutten av atlantisk tid, noko som også vart rettleidande for dateringa av veideristningane. (Th.Petersen 1922, Gjessing 1936). Nygranskingar syner at den andre tapestransgresjonen på langt nær har gjort seg så mykje merkande som ein før trudde. Så langt sør som Bømlo i Sunnhordland er det i røynda berre sikkert påvist ein tapestransgresjon, like eins på Fonnes i Nordhordland, og den radiologiske dateringa ligg rundt 7000 til 7500 C-14-år før notid. På Fjørtofta på Sunnmøre er den same transgresjonen påvist, og med same radiologiske datering. Tilhøva i Trøndelag kjenner eg mindre til, men med den sterke isostatistiske landstigninga etter istida og den bratte gradienten som tapesnivået synest ha i Inntrøndelag, ville eg rekna det for svært lite truleg at tapesmaksimum skulle vera nemnande yngre enn på Vestlandet, og direkte usannsynleg at det skulle vera samtidig med den (dei) yngre tapestransgresjonen (litorinatransgresjonane) på Jæren og i Sørskandinavia.

Yngre steinalders nivå i tida for skiferbruk har nokon gong vore 26 m eller lågare ved Våttabakken i Steinkjer, ca. 11 km aust for Hammer. Venteleg ligg funna frå Våttabakken i tida mellom 2000 og 3000 f.Kr. Nivået i eldre bronsealder på Todnes og Holan i Sparbu må ha vore lågare enn gravrøysane med daterte funn. Desse røysane ligg i ei bestemt høgdsone rundt og litt over 20 m o.h., den lågaste av dei, røys VI, ligg 19,35 m o.h., og har gjeve funn frå 2.periode av bronsealderen (ca. 1300-1100 f.Kr.). Med fleire data kan ein gjera seg sikrare meiningar om nivåendringane, med det som her er oppgjeve kan ein med litt grov interpolasjon seia at nivået 35-40 m på Hammer ville kunne falla i tida rundt 3000-4000 f.Kr. Tilhøva vil best kunna verta klårlagde når ein får radiologisk daterte isolasjonskontaktar i myrbasseng og vatn i ymse høgder over havet.

Ristningsfigurane.

På Hammer VI og VII vart til saman granska 41 nummer ristningar, respektive 25 og 16. Fig.3-4. Nokre få av dei er linestumpar eller meir og mindre amorfe figurar, somt av dette kan vera byrjinga på uferdige eller mislukka teikningar, meir og mindre uforståelege for oss i dag, om dei då i det heile har hatt noka meining slik dei står på berget. Ser ein bort frå desse, har ein att 37 figurar som gjev meining: 20 fuglar, 10 kvalar, 1 elg, 2 båtar og 2 abstrakte figurar med bestemt struktur, som visseleg har hatt ei bestemt meining, om den kan vera vanskeleg nok for oss å klårleggja i dag.

Fuglane er alle meir og mindre langhalsa sjøfuglar av ein type som er kjende på ein del ristningar frå før, blant anna på Hammer I og Bardal. Det har vore gissa på svaner og gjæser, noko eg held for lite truleg, sidan desse fuglane berre syner seg her som gjester på trekk. Den relativt rette halsen som ristningsfuglane i regelen har, høver også ringt med svane. Det ligg då nærare å tenkja på ymse andefuglar, som kan ha vore vanlege i Beitstadfjorden i steinalderen, og i alle fall sommaren 1974 var det mengder med ærfugl her, til dels i store flokkar, både ved Hammer og innover mot Steinkjer, og ikkje mindre innover Beitstadsundet og Hjellebotnen. Næringstilhøva for ærfuglen må vera gode i vår tid, og treng ikkje ha vore ringare i steinalderen. Det/utan samanlikning den vanlegaste/ er av dei fugleslag som kan koma på tale for ristningsfuglane, og tør vel i steinalderen ha vore vanlegare jaktvilt enn andre sjøfuglar som kunne koma på tale.

Kvalane synest alle vera tannkvalar i gruppa småkval. Her kjem også fleire artar på tale, fyrst og fremst nise, men også staurhydning (spekkhoggar), grindkval og andre. At nebbkval (bottlenose) skulle vera førebilete for ein kval på Bardalristningane, held eg for merkeleg av den grunn at denne kvalen normalt held seg ved kanten av kontinentalsokkel-en og ikkje går inn til kysten, enn seia inn i fjordane. Eg dreg tolkinga nebbkval i tvil.

I ein del tilfelle er figurar hogne over og i kvarandre. Dei yngre figurane er plassert utan mykje omsyn til det som

stod på berget frå før, og derved har stundom dei eldre figurane vorte skadde eller vorte mindre klåre og vanskelegare å oppfata. Overhoggingane gjev difor stundom rettleiing om alderstilhøvet mellom ulike figurar. Det er då ikkje berre teke omsyn til sjølv kryssingspunkta mellom over-skjerande liner, men også kva som har vorte mindre klårt og lett å oppfata. På Hammer VI er fuglen nr.10 visseleg eldre enn kvalen nr.7, og kvalen nr.4 er seinare enn kvalen nr.5. Alderstilhøvet mellom dei kryssande figurane på Hammer VII, nr.5,6,7 og 9, er vanskelegare å avgjera, like eins mellom Hammer VI nr.18 og 19.

Dei einskilte figurane:

Hammer VI. Fig.3.

Nr. 1. Kval, 39 cm lang, grunne liner med litt diffuse kantar mot urørd bergflate. Bakre kant på rygguggen synest vera omhoggen, såleis at ei ny line har gjort han breiare, partiet mellom linene her har hoggemerke. Noko av rygglina bak rygguggen er skadd ved to avskallingar.

Nr. 2. Elg, 27,5 cm lang. Smale og grunne, distinkte liner med tydeleg prikkhogging i relativt fin teknikk. Svangen er mogeleg omhoggen, ei indre line her som lagar spiss vinkel er lett hoggen og litt diffus. Ved nedre ende på bakre line i framfoten er ein liten strek skrått ned og bakover, sers lett prikkhogd.

Nr. 3. Kval, 84 cm lang. Grunne, relativt smale, til dels i kraftig og middels kraftig teknikk, bra distinkt. Ein sprekk etter lagdelinga i berget går gjennom sveiven og fremre del av buklina og vidare inn i kroppen. Toppen på rygguggen endar i ein annan sprekk. På framsida av rygguggen er hogd nokre liner som lagar tre- og firkanta ruter. Nær sporden er hogd ei stutt, bukta line frå buklina og inn i kroppen. Inni nr. 3 er hogd tre mindre kvalar, nr. 4-6, dei tangerer ingen stad liner i nr.3.

Nr. 4. Kval, 19 cm lang, 21 cm høg, litt uhjelpeleg teikna, med prikkhogd line, vekslande i breidd opp til ca. 1 cm, kraftigare enn i nr. 5 og 6. Sveiven er to stutte strekar ut frå ubroten kroppskonturline, dei endar nede i ein sprekk i berget. Denne sprekken skjer også over sporden. Ryggline med ryggugg skjer over bukline og sporden på nr. 5, som truleg er hogd før nr. 4.

Nr. 5. Kval, 26 cm lang. Lett prikkhogd, smal, om enn vekslande brei line. I bakkroppen vantar lina over nokre få cm både oppe og nede, det ein her ser av ryggline fram til rygguggen er merkeleg diffust, som ei samling hogge-merke.

Nr. 6. Kval, 19 cm lang. Smale og grunne, distinkte liner i midles kraftig teknikk. Gjennom kroppen går ei midtline med ei avrunda rombisk utviding, hovudet er avgrensa med to skråliner frå ytterkonturen og inn til midtline.

Nr. 7. Kval, 67 cm lang. Smale liner i relativt kraftig teknikk, og etter måten djupare enn i dei andre figurane omkring. Hovudet er avgrensa med ei line som går i avrunda vinkel innover, denne lina held fram utanfor den nedre konturlina og lagar ein hake framfor snuten, likeforma med den, og taper seg så framfor hovudet i meir spreidde, diffuse hoggemerke. Gjennom heile kvalen, frå snuten til midt i innsvinginga i sporden, går eit midtband gjennom kroppen, avgrensa med to kraftige, parallelle liner. Mellom dei er fyrst ei line på tvers, litt bak den er to små skråliner som møtest i vinkel bakover, så at dei saman med tverrlina og lengdelinene i midtbandet lagar ei femkanta rute i framkroppen. Frå vinkelen i denne ruta og bakover mellom dei to lengdelinene går så ei sers smal og distinkt prikkhogd midtline med små skråstrekar bak- og utover, vekselvis på øvre og nedre sida. Skråstrekaner går ingen stad ut til dei to kantlinene i midtbanen. Frå innskjeringa bak sveiven går ei skråline inn og fram til den nedre lina i midtbanen. Ryggline går ubroten under rygguggen. Toppen av rygguggen er

er utvida til relativt brei, prikkhogd flate. Ryggugg og ryggline skjer over fuglen nr. 10, som truleg er eldre.

Nr. 8. Uforståeleg figur, ujamn og uryddig prikkhogging.

Nr. 9. Fugl (?), 21 cm lang. I bakenden er to liner skrått ut bakover. Hovudet har to "nakketoppar" som er smalare og lettare hogne enn resten av figuren.

Nr. 10. Fugl, 29 cm lang, overhogd av kvalen nr. 7. Prikkhogd, smal og distinkt line. Bakre del av bukлина ligg inne i kvalen, medan bakre del av rygglina fell saman med lina i rygguggen på kvalen. Frå rygglina går ei breiare, prikkhogd line vertikalt inn i kroppen.

Nr. 11. Fugl, 40 cm lang. Smal prikkhogd line, litt diffus i kanten mot urørd bergflate.

Nr. 12. Fugl, 18 cm lang. Smal og grunn, prikkhogd line, distinkt. Framfor hovudet er nokre spreidde hoggemerke.

Nr. 13. Fugl, berre kroppen frilagd, hovudet er eventuelt framleis under gruslaget, om enn nedre del av halsen synest vera øydelagd av vitring. Kroppen har tverrliner, litt diffuse og grunne, hogne i berg som frå før var ujamt etter ei avskaling med lett avslitne kantar. Kroppslengd 20 cm.

Nr. 14. Fugl, 24,5 cm lang. Prikkhogd, grunn line.

Nr. 15. Fugl, 12 cm lang. Lett prikkhogd line, står i litt vitra berg. Litt av bakkroppen vantar i avskaling.

Nr. 16. Fugl, 22 cm lang. Grunn prikkhogd line, bukлина øydelagd av avskaling.

Nr. 17. Sers smale liner som møtest i to vinklar i siksak. Samla lengd 8 cm.

Nr. 18. Fugl, 32 cm lang. Smal og grunt prikkhogd, distinkt line, øvre line i hovudet øydelagd ved vitring. Ryggen

er overskoren av båten nr. 19, her er det uråd å avgjera kva som er eldst og yngst.

Nr. 19. Båt, 18 cm lang. Grunne og ujamt breie prikkhogne liner.

Nr. 20. Båt, 19 cm lang. Smale, distinkte, prikkhogne liner. Inne i skroget er to vinkla liner som saman med relings- og botnline lagar ei sekskanta rute, frå vinklane går horisontale liner til begge stamnlener. Mønstret minner om kroppsmønstret i fuglen Hammer VII nr. 7.

Nr. 21. Fugl, 46 cm lang. Står for seg sjøl i nordre del av det frilagde området, berget her hallar lett mot nord, i høve til skråninga vender fuglen hovud og rygg oppover, og vender derved ryggen mot dei andre figurane. Berget er sterkt vitra, fuglen er hogd i serleg grov teknikk med store hoggemerke, til dels over 1 cm i tverrmål, kanten på lina er lite distinkt. Eventuelle andre figurar her ville truleg vera heilt bortvitra.

Nr. 22. Kval, nå 26 cm lang, snuten og rygglina framfor rygguggen vantar i avskaling. Grunne, prikkhogne liner. Inne i kroppen er eit mønster med midtline frå snute til spord og skråliner skrått framover parvis mot einannan mellom midtline og konturliner. Ei indre kroppsline i framkroppen parallell med rygglina har ikkje hoggemerke slik som resten av figuren.

Nr. 23. Fugl, nå 15 cm lang, bakre del vantar i avskaling. Breie diffuse, prikkhogne liner.

Nr. 24. Abstrakt figur, ytre mål 8 x 9 cm. Rund, prikkhogd flate med fem liknande, mindre rundingar regelmessig omkring. Kraftig prikkhogd på pen, glatt flate, ikkje nemnande fordjupa i berget.

Nr. 25. Abstrakt figur, ytre mål 79 x 27 cm. Hovudelementet er ei siksakline med utskytande strekar frå vinkeltoppene,

mot høgge går det over i restar av ei tettare og finare mønstring av parallelle linegrupper i vekslende retningar. Eit rundt søkk lengst til høgge er kalkert med, utan at ein sikkert kan seia det er laga av folk. Ein del av berget er noko vitra, serleg mot høgge, så at mønstret her utan tvil er ufullstendig. Prikkhogging i linene er godt synleg frå venstre til litt forbi midten, mot høgge ser ein no mønstret berre som lett fordjupa liner i berget og berre synlege i kunstig lys. Dei er teikna med på kalkeringa i den mon dei lagar regelmessig mønster som ikkje kan vera framkome naturleg. Avslutningar på linene er sikre mot venstre og nedover. På øvre sida av siksaklina er nokre fordoblingar, med litt ulik karakter. To øvre liner i høgge del av siksakbandet er smalare enn siksaklina elles, men heilt sikre. Dei når ikkje så langt oppover at den øvre enden tangerer dei utskytande strekane frå vinkeltoppane. I venstre del av siksakbandet er også fordoblingsline, men av heilt annan karakter. Til skilnad frå hovudmønstret, som her har hoggmerke i linene, har dei øvre fordoblingslinene ikkje synlege hoggemerker no. Venteleg har dei i sin tid vore hogne i lettare teknikk.

Mellom figurane nr. 23, 24 og 25 er ein del spreidde hoggemerke i berget, som det ikkje er råd å sjå noko system eller meining i. Noko av dette er kalkert med.

Nokre stader er bergflata øydelagd med relativt små, men djupe søkk etter kraftige støyttar i ny tid. Det har stått eit gjerde på staden, og Ole Folden har overtydande tolka merke i berget som spor etter jarnstaur, som det har vore støytt hol med for gjerdestaurane.

Hammer VII. Fig.4.

Bergflata med ristningane hallar mot søraust med eit fall som etter skjønn tør vera ca. 1:2. Ho er jamn og fin, men har ein stor naturleg sprekk etter lagdelinga i skiferen nedanfor figurane nr. 4,8,6,12 og 10. Bergflata held fram nedanfor sprekken, og her står nr. 13-16. Grensa for den delen som var dekt med jord, er merkt på kalkeringa med ei stipla line. Ovanfor

denne grensa er berget sterkt vitra, nedanfor er det glatt og fint, der figurane står klårt og skarpt med alle hoggemerke synlege.

Dei einskilte figurane:

Nr. 1. Fugl, 34 cm lang. Prikkhogne liner i serleg kraftig teknikk, litt vekslande i breidd frå 1 cm til opp mot $1\frac{1}{2}$ cm. Der er vidare noko hogging inne i kroppen, som lagar diffuse liner i kalsen og langs fremre del av rygglina, vidare spreidde hoggemerke i bakkroppen og ved buklina.

Nr. 2. Fugl, 38 cm lang. Liknande teknikk som i nr. 1. Også i form og stil er nr. 1 og 2 nokså like, og kan vera laga av same mann på same tid.

Nr. 3. Fugl, 42 cm lang. Prikkhogne liner, grunne, men distinkte, noko vekslande i breidd. Buklina er overskoren av nr. 4.

Nr. 4. Fugl, 36 cm lang. Smale og distinkte prikkhogne liner, litt vekslande i breidd, ikkje nemnande fordjupa i berget. To strekar i bakparten lagar stjert, fuglen har dessuten fot med to tær.

Nr. 5. Fugl, 45 cm lang. Prikkhogne liner, grunne og smale, men distinkte. Hovudet og øvre del av halsen står i vitra berg, og restane av dei er berre synlege i heldig lys. Fuglen har fot med tre tær. Tvers over halsen er ei prikkhogd line, elles ein del hoggemerke i kroppen. Figuren er overskoren av kvalen nr.6, og buklina på dei to figurane fell saman eit lite stykke. Det er påfallande korleis bakre del av buklina på fuglen, tvers over sveiven på kvalen, er serleg veik og lett hoggen.

Nr. 6. Kval, 70 cm lang. Smale og distinkte liner, til dels litt fordjupa, til dels heilt grunne. Rygglina står i vitra berg, og er berre synleg i heldig lys, resten står i glatt berg og er fullkome klårt og greitt. Figuren er overskoren

av fuglane nr. 5 og 7 og kvalen nr. 9. Det er vanskeleg å avgjera alderstilhøvet mellom desse figurane, om nok kanskje nr. 6 er den som er vanskelegast å oppfata med ein gong, sidan dei andre figurane forvirrar inntrykket.

Nr. 7. Fugl, 37 cm lang. Relativt breie, men litt fordjupa, prikkhogne liner. Figuren har kroppsmønster av 4 vinklar mellom rygg- og bukline, med vinkeltoppane vekselvis mot høgre og venstre, motståande vinkeltoppar er samanbundne med horisontale liner. I hovudet og halsen er tett av hoggemerke, vidare inn i framkroppen er ei diffus rekkje hoggemerke.

Nr. 8. Prikkhogd line, 19 cm lang, går skrått ned frå nebben på fuglen nr.7, men heng ikkje saman med den eller noko anna.

Nr. 9. Kval, 60 cm lang. Står i vitra berg og vart fyrst oppdaga i kunstig lys. Kantane på linene er nokså diffuse på grunn av vitring, ein kan likevel sjå hoggemerke i sveiven og noko av bukline, elles ikkje. Indre liner i spord og bakkropp er svært veike, men sikre nok. Meir uviss er kanskje ein line-stump inn frå snuten. Det er godt tenkjeleg at figuren har hatt kroppsmønster av liknande slag som somme andre på Hammer VI, med liner på langs gjennom heile kroppen, men dei let seg ikkje no påvisa på grunn av vitring.

Nr. 10 Kval, 32 cm lang. Litt uhjelpeleg teikna og ujamt hoggen, prikkhoggen med relativt små hoggemerke, diffuse liner, sterkt vekslende i breidd, ikkje nemnande fordjupa. Den eine halvdel av sporden har serleg brei line der indre kant går over i diffus samling hoggemerke. Inne i kroppen ligg nr. 11.

Nr. 11. Fugl (?), 15 cm lang. Dette er ein noko diffus figur, heilt uthogd og ikkje nemnande fordjupa i berget. Den ytre forma liknar avgjort mest på ein fugl. Lina nr. 12 går tvers igjennom denne figuren og vidare langt ut til høgre, berre stutt ut til venstre.

Nr. 12. Prikkhogd line og noko linekrot, truleg ufullstendig oppe til høggre og vanskeleg å tolka. Største mål 44 x 26 cm. Lina frå nr. 8 mot høggre kan minna om rygglina på ein kval, men der er inga bukline, endå berget er glatt og fint der den eventuelt skulle ha kome. Avslutninga mot høggre har heller ingen påviseleg likskap med sporden på andre kvalar. Restane av linekrot oppe til høggre er svært utydeleg, medan kvart hoggemerke står klårt og skarpt nede til høggre, der lina deler seg i to og den ene delen bøyer tilbake. Sjølvve bøyen her kjem ned i ein sprekk i berget og lina held fram der bøyen er komen forbi sprekken. Til venstre for fuglen nr.11 synest lina halda fram som ei rekkje meir spreidde hoggemerke, som bøyer av i vinkel nedover. For tolkinga har ein eit visst, men usikkert haldepunkt i det at lina går inn i kvalen og fuglen, nr. 10 og 11.

Nr. 13. Fugl, 21 cm lang. Smale og litt diffuse liner i sers lett teknikk, ikkje fordjupa i berget, men sers godt bevart på fint, glatt berg. Kroppsmønster av parallelle skråliner. Der er ei diffus og uforståeleg samling hoggemerke nedanfor figuren.

Nr. 14. Fugl, 20 cm lang. Prikkhogne liner i lett teknikk, litt diffuse i kantane.

Nr. 15. Fugl, 18 cm lang. Same lette teknikk som i nr. 13 og 14, linene litt diffuse i kantane. Inne i hovud og hals er også nokre hoggemerke, som ikkje er tekne med på kalkeringa.

Nr. 16. Prikkhogd line som endar i ein ring til høggre, venstre del av lina går gjennom kroppen på nr. 15, lina har også same karakter som nr. 15 (og 13-14 for den del), og tør ha samanheng med figuren ut over den reint fysiske samanhengen.

LOKALITET HAMMER VIII.

Kalkering 1974. Fig.5.

Denne lokaliteten ligg for seg sjølv ca. 250 m sørvest for Hammer V-VII. Han er oppdaga av Ole Folden og tidlegare granska av Harry Ellingsen. Eg viser til hans melding.

(Ellingsen 1972).

Her er no synleg fire figurar: tre båtar og ein liten kval. Ved vidare avdekking av berget kan tenkjast koma fram meir. Berget er glatt og fint, figurane er prikkhogne med relativt smale og grunne liner, men svært godt tydelege.

Denne vesle ristninga vart nykalkert 1974, og detaljar ved stamnane på båtane tør vera viktige supplement til Ellingsens kalkering.

Hammer VIII ligg truleg lågast av alle veideristningane på Hammer, og det er viktig å få også denne nivellert.

UNDERSØKELSE OG KALKERING AV NYFUNNET VEIDERISTNING.
BUAVIKA AV NEDRE SKJEVIK, GNR.459, BNR.6, BEITSTAD S.OG P.,
STEINKJER K., NORD-TRØNDELAG. Ved Fredrik Gaustad.

I juni 1974 besøkte undertegnede en nyfunnet veideristning på ovennevnte gård.

Ristningen befinner seg V for bruket Buavika på oversiden av gårdsveien fram til dette og like Ø for krysset der gårdsveien tar av til Steinkjer Museums tunanlegg.

Gårdsvegen har her vært omlagt for noen få år siden, og den gikk før nærmere ristningsberget. Terrenget her er ellers småknauset med grusavleiringer og grusmasser innimellom. Området har tydeligvis tidligere vært udyrket. Vegetasjonen er en frodig blanding av løvtrær med en del einer og gran inniblant.

Ristningsberget er antagelig en omdannet skifer, relativt bløt, og ristningen befinner seg på en glatt flate som vender mot SØ. Flaten er ikke brattere enn at man kan gå på berget uten å gli av.

Selve flaten der ristningen befinner seg har en utstrekning på ca. 4,5 m, og flaten er ca. 3 m høy. Flaten har tidligere vært dekket med jord og grus som er bortkjørt for å brukes til fundamentering omkring grunneieren Arvid Drogsets nye driftsbygning.

Det var under selve arbeidet med grusuttaket at grunneieren oppdaget ristningene, idet de ble frilagt av gravemaskinen. Han rapporterte omgående funnet til fylkeskonservatoren i Nord-Trøndelag, som etter selv å ha besiktiget de rapporterte videre til Museet.

De massene som dekket berget var øverst brunaktig torv, derunder var det grus og singel med en del finere masser i mellom. Etter hva grunneieren fortalte skulle massene tilsvare de man finner ca. 10 m lenger V, ved foten av et nytt berg, og ca. 20 m mot ØNO der det fremdeles synes å være liknende masser som de som dekket ristningsflaten. Under

grusmassene finnes en leiraktig masse med en del stein i som vi oppfattet som moreneleire. De grusmassene som lå over, oppfattet vi som marine avsetninger uten at vi naturligvis kan si dette før en geolog har studert området.

Etter hva grunneieren forteller, har den øverste ristningen vært dekket av torv, og med sikkerhet kan han si at de nederste har vært dekket av grusavsetningene. Bergflaten er som nevnt glatt, men har en del tydelige skuringsstriper. Det er påfallende at de laveste delene av flaten som har vært dekket av leir, har skuringsstripene bedre bevart enn den øvre delen av flaten der ristningene står. Den øverste delen av flaten som verken har vært dekket av torv eller grus, er åpenbart sterkere forvitret enn de øvrige partiene. Også de enkelte figurer er bevart på ulik vis, slik at de øverste figurene er best bevart, mens linjene i de lavere figurene er mer uklare og utvisket. Også på den måten får en inntrykk av at ristningen har vært med på en transgresjon hvorved de lavere figurene kan være nedslitt ved vasking av sjø og grus, eller at de har ligget i flomålet utsatt for bølgeslag.

De enkelte figurer. (Fig.6)

Fig. 1. Det er den øverste hele figuren. Lengden er ganske nøyaktig 60 cm og på det høyeste er den 32 cm. Figuren synes å forestille en hval. Linjene er prikkhogde, ganske grunne, men temmelig jevne, 6-8 mm brede. Figuren har en meget markert ryggfinne og en tydelig hale som synes å være unaturlig kort. Nesepartiet er noe uklart, men det har en framskytende panne med en kort, framstikkende snute nedenfor. Figuren er skadet med to striper som stammer fra gravemaskinen. Den forreste skjærer gjennom hodepartiet og fortsetter nedover berget. Den andre begynner like under ryggfinnen, følger rygglinjen og skjærer gjennom halen før den fortsetter nedover berget.

Fig. 2. Dette er den øverste av figurene. Den forestiller også utvilsomt en hval og er 96 cm lang og 41 cm på det høyeste. Figuren fremstår som en tydelig prikkhogd linje, dypere enn den foregående fig. og er usædvanlig fin og jevn, 6-9 mm bred. Fra et område foran snuten og gjennom

halvparten av kroppen går en kvartsgang. Den gjør at noen av de indre linjer i figuren er blitt uklare. Det kommer også et par sprekker som riktignok skjærer en del av linjene, men likevel ikke betyr noe for tolkningen av figuren.

De ytre linjer er klare og består av jevnt svungne linjer, alt i alt en meget pen og naturalistisk figur slik som den første. Halepartiet virker mer korrekt og riktigere dimensjonert enn på den første figuren. Det samme kan en også si om ryggfinnen. Snutepartiet er tilspisset, men avrundet. Fra snutepartiet går det gjennom kroppen en linje som antakelig har hørt sammen med en linje fra halepartiet. Her kommer imidlertid kvartsgangen forstyrrende inn. Linjen, som vi vel kan oppfatte som en livslinje, følger midtaksen av figuren. Bakfra kan vi følge den fra litt over midten i halepartiet, hvorfra den går i en jevn bue fremover til litt forbi ryggfinnen. Her deler linjen seg i en øvre og en nedre. Den nedre forsvinner fort i kvartsgangen, mens den øvre først gjør et bratt knekk oppover og så fortsetter videre i kroppens lengderetning. Vi må oppfatte det slik at den indre linjen har gått fra snute til hale med en langaktig utvidelse noe foran midten.

Fig.3. Den nederste figuren forestiller også antakelig en hval. Den er noe i overkant av 40 cm lang i den utstrekning vi med sikkerhet kan følge linjene. Også denne figuren er prikkhogd og har hatt en jevn linje. Den er grunnere enn de foregående og synes dessuten å være atskillig mere errodert eller forvitret enn de foregående. Likevel kan det sees at også denne figur har hatt en markert ryggfinne. Hoggemerker er likevel ikke synlige, men vi merker fordypninger i berget. Det bør gjøres oppmerksom på at vi ved denne figur har hatt problemer i det den tidligere har vært trukket opp med gult oljekritt, og selv etter vaskingen av berget, kan farge-sporene forvirre en del.

Baktil får vi en sprekke som går gjennom figuren. På undersiden av sprekken har vi spor av buklinjen, men lenger frem er den vanskelig å se. Figuren er så slitt at det virker nærmest som den må være ødelagt gjennom slitasje på berget.

Øverst på berget finner vi en del prikkhogde, ufullstendige figurer. Som nr. 4 tar vi en gruppe linjer over fig.1. Her har vi en ryggfinne og deler av rygglinjen på en lignende hvalfigur. Noe høyere på berget og lenger V, finner vi en litt buet, men nærmest horisontal linje. Den er ganske tydelig, men uten noen fortsettelse. Mellom denne linjen og den antatte ryggfinne, finner vi en kort, vertikal linje bare noen få cm lang. Nedenfor ryggfinnen med litt rygglinje, finner vi også noen spor av prikkhogging.

Det synes som om berget også lenger vest skulle ha gitt muligheter for å plassere figurer, men her finnes hverken hogde linjer eller hoggespor.

Det er mulig at det på ristningen fremdeles kan være linjer som vi ikke har sett under vårt besøk, men som kan oppdages ved bruk av skråbelysning. Dette var det imidlertid ikke anledning til å utføre under vårt besøk.

Undersøkelsen og kalkeringen ble utført 24.7.1974 i samarbeid med dosent Egil Bakka, Bergen.

LITTERATURLISTE.

- Bakka, E., 1973: Om alderen på veideristningane. Viking 1973.
- Ellingsen, H., 1972: Undersøkelse av helleristningene på Hammer.
Innberetning i Topografisk arkiv,
Antikvarisk avdeling, DKNVS, Museet, Trondheim.
- Gjessing, G., 1936: Nordenfjeldske ristninger og malinger av
den arktiske gruppe. Inst.f.Sammenl.
Kulturforskning. Serie B.b.XXX.
- Petersen, Th., 1922: Fra hvilken tid stammer de naturalistiske
helleristninger? Naturen 46.
- Undås, I., 1955: Nivåer og boplasser i Sør-Norge. N.G.T.35.

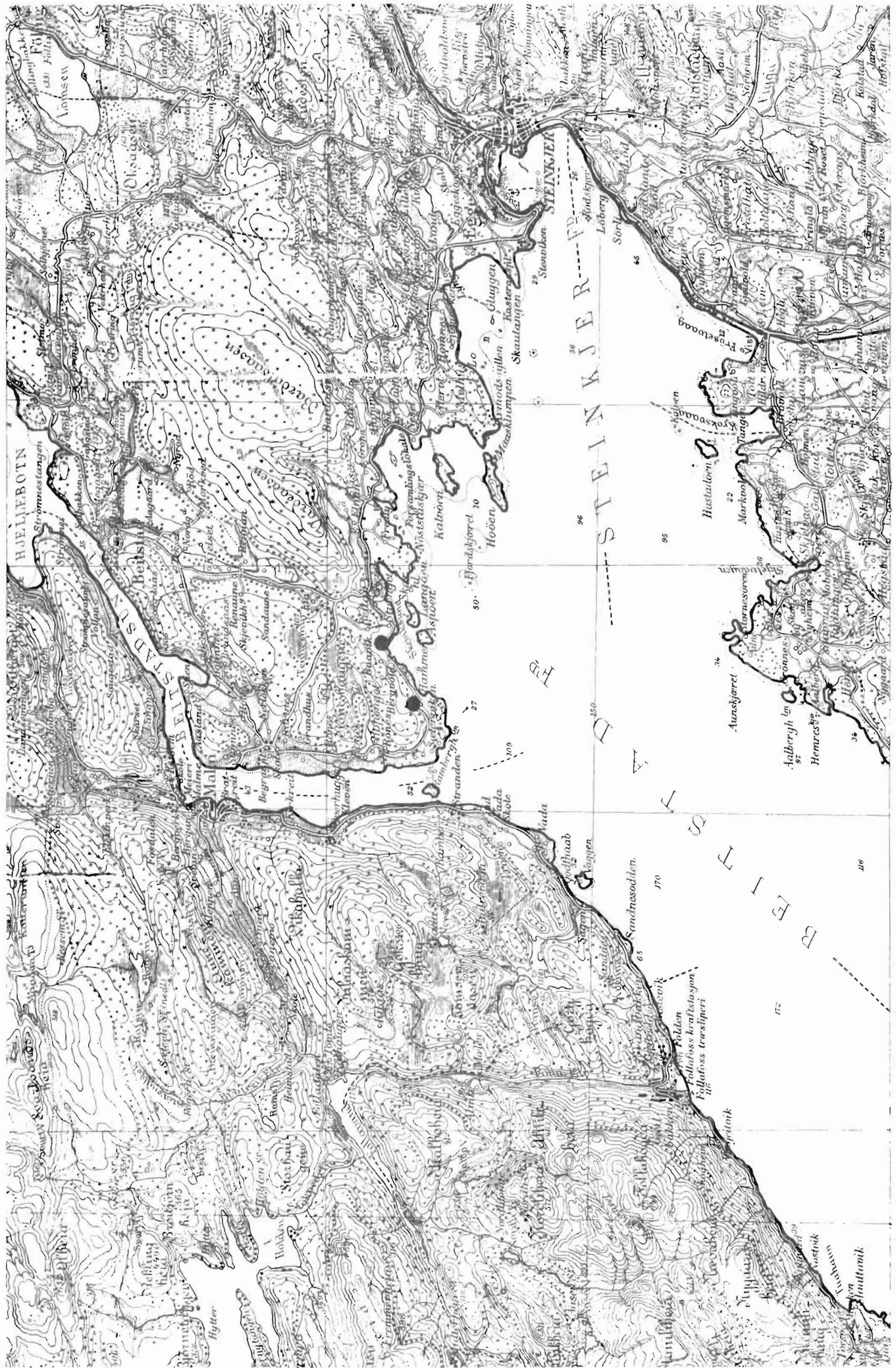
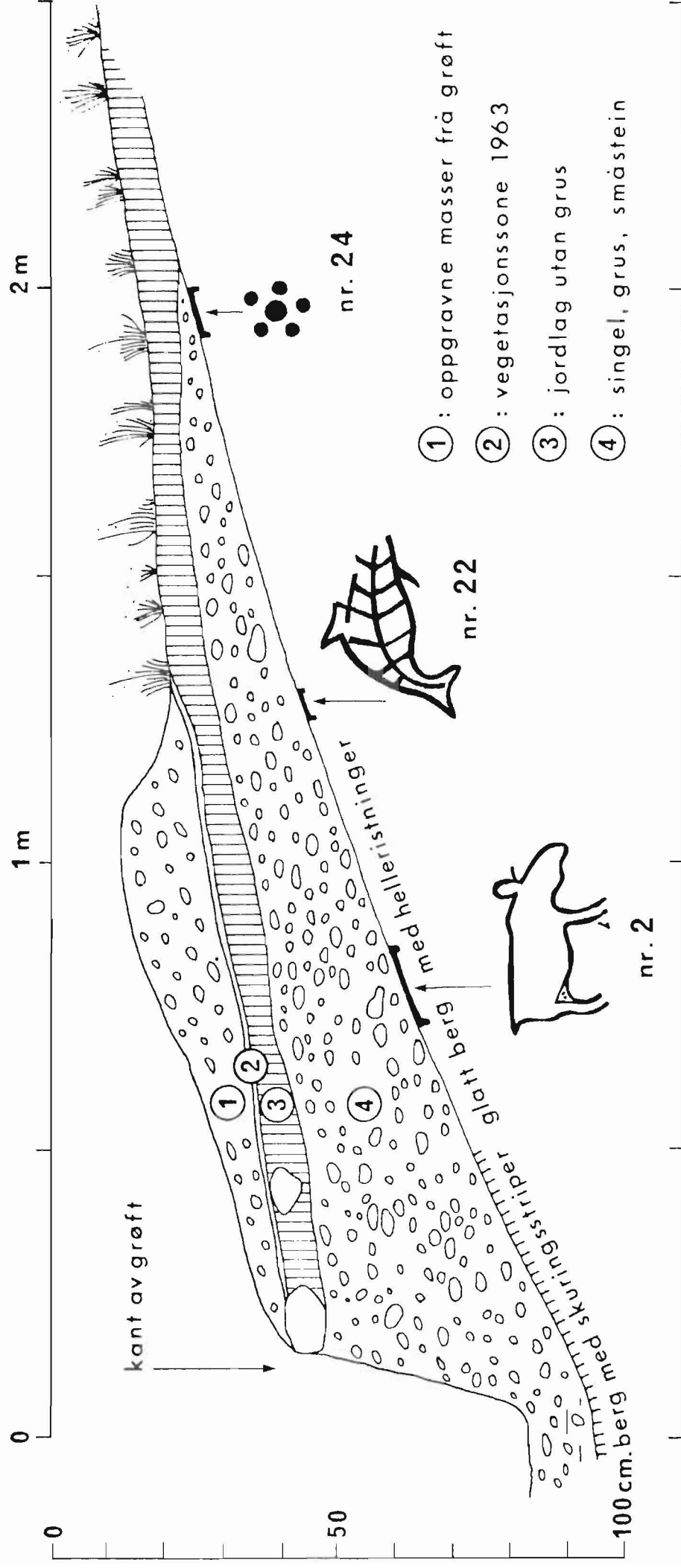

Fig. 1. Kartutsnitt for Beitstad - Steinakerområdet, etter rektangelkart 1:100 000, blad 50 C. Hammer og Buavika avmerka. Gjengitt med samtykke av NGO.

Fig. 2

HAMMER, Beitstad s. og p.

Helleristningslokalitet Hammer VI

Steinkjer k. Nord-Trøndelag

Profil sørvestre kant 1974

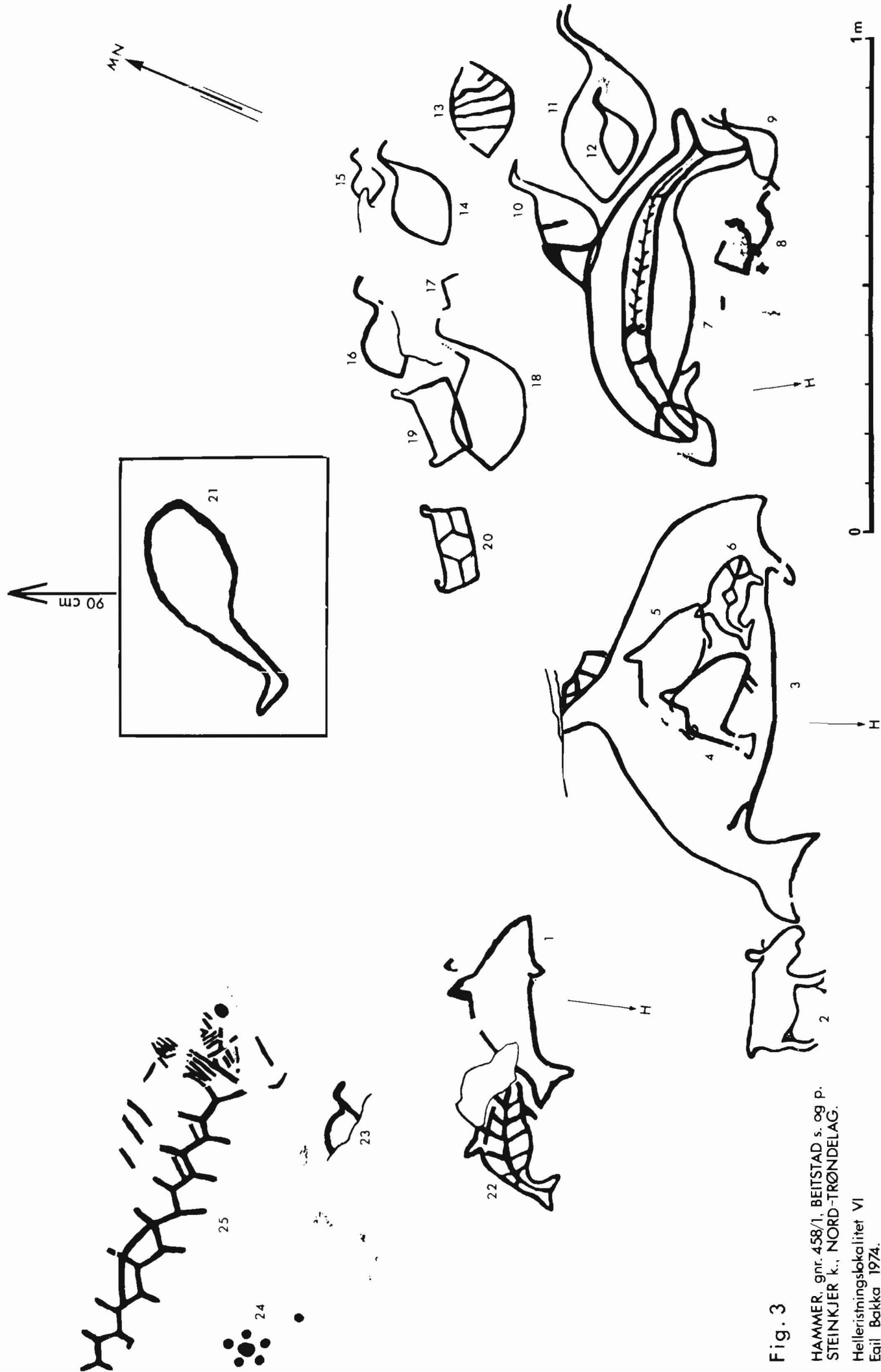

Fig. 3

HAMMER, gnr. 458/1, BEITSTAD s. og p.
STEINKJER k., NORD-TRØNDELAG.

Helleristningsblokket VI
Egil Bakka 1974.

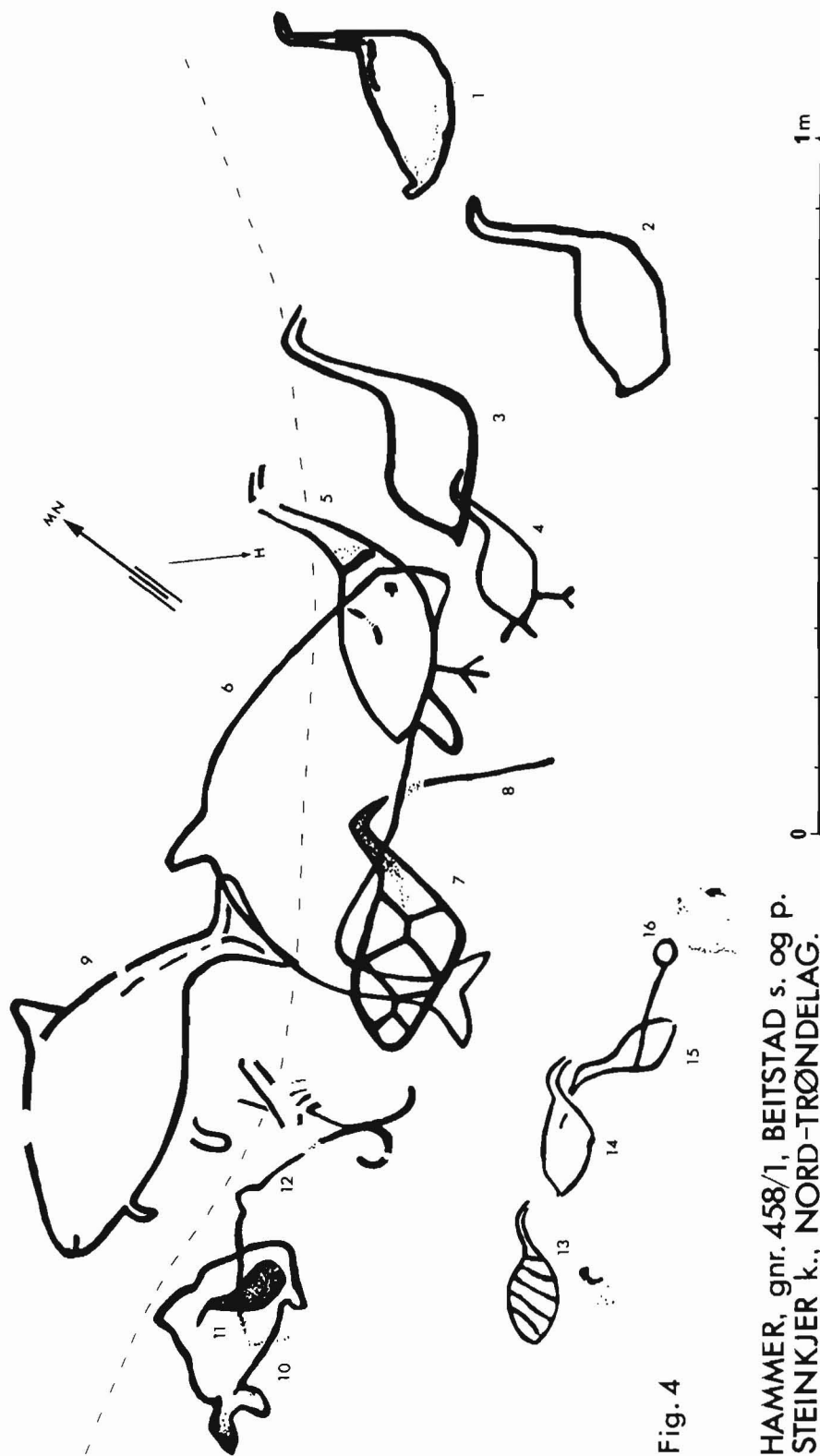

Fig. 4

HAMMER, gnr. 458/1, BEITSTAD s. og p.
STEINKJER k., NORD-TRØNDELAG.

Helleristningslokalitet VII
Egil Bakka 1974.

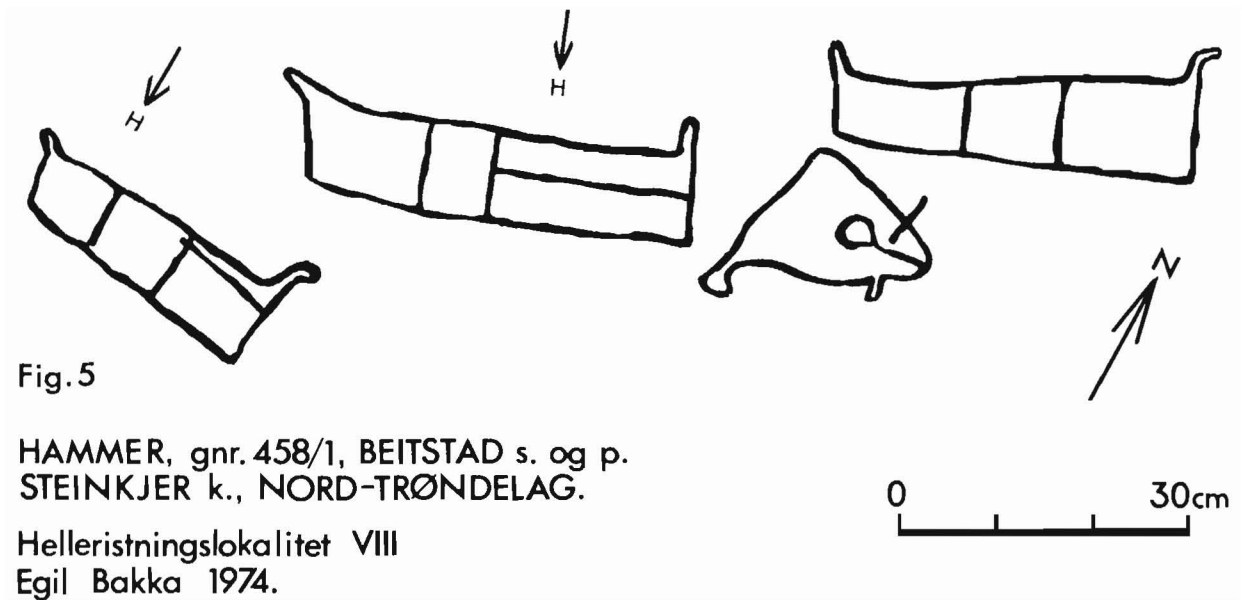

Fig.6

BUAVIKA AV SKJEVIK g.nr.459 b.nr.6
STEINKJER K.
Fredrik Gaustad og Egil Bakka
24-7-1974

cm
0 10 20 30 40 50

R A P P O R T

ARKEOLOGISK SERIE

1973

1. Løken, Trond: Utgravning av gravrøyser på Gullvik, Rømmen, Bjugn, Sør-Trøndelag.
2. Alterskjær, Kurt: Øvre Orkla 1973. Kvikne, Tynset, Hedmark. Arkeologisk forprosjekt.
3. Alterskjær, Kurt: Åbjøra 1973. Bindal, Nordland. Arkeologisk forprosjekt.
4. Alterskjær, Kurt: Øvre Glomma 1973. Røros, Sør-Trøndelag. Arkeologisk forprosjekt.
5. Jonsson, Birgitta: Utgravning av gravrøys på Ytre Midsund, Møre og Romsdal.
6. Jonsson, Birgitta: Utgravning av skadet gravhaug på Nedre Fisknes, Steinkjer, Nord-Trøndelag.
7. Jonsson, Birgitta: Undersøkelse av skjelettgrav etc. på Skei, Dønna, Nordland.

1974

1. Farbregd, Oddmund: To nordtrønderske båtgraver. Lø, Steinkjer 1969. Haug, Verdal 1970.
2. Bruen Olsen, Asle: Utgravning av gravhaug på Hynne, Levanger, Nord-Trøndelag.
3. Farbregd, O., Marstrander, S., Torgersen, J.: Bronsealders skjelettfunn på Sund, Inderøy, Nord-Trøndelag, på bakgrunn av andre bronsealdersfunn.
4. Pettersen, Kristian: Kartlegging av fornminneområde på Hesstun, Vevelstad, Nordland.
5. Alterskjær, Kurt: Ulvåvassdraget 1974. Rauma, Møre og Romsdal. Arkeologisk forprosjekt.
6. Alterskjær, Kurt: Mohalsen 1974. Vega, Nordland. Utgravning av steinalderboplass.
7. Løken, Trond: Utgravning på gravfelt ved Løvik, Aukra, Møre og Romsdal.
8. Bakka, E. og Gaustad, F.: Helleristningsundersøkelser i Beitstad, Steinkjer, Nord-Trøndelag.

